

Пераклад

Ян Максімяк

Папрасіць „*перакласьці*“ кніжку з паліцы на стол“ можам любога чалавека, прытым з цалкавітай упэўненасьцю, што кожны раз атрымаем такі самы вынік „*перакладу*“, калі толькі чалавек захоча выканаць нашу просьбу. Папрасіць „*перакласьці*“ кніжку зь нямецкай на беларускую“ можам далёка ня ўсіх, а прытым без найменшага спадзеву, што вынік дзеяньняў атрымаецца аднолькавы ў кожнага *перакладчыка*. У гэтым сэнсе літаратурны *пераклад* — непаўторны, як і сам арыгінал.

Няма рэцэпту, як зрабіць добры *пераклад*. Усе *перакладчыкі* шукаюць свайго ўласнага шляху паміж полюсамі доўгага ланцужку дыхатамічных правілаў. Прыкладам: а) *пераклад* павінен перадаваць словы арыгіналу — *пераклад* павінен перадаваць ідэі арыгіналу; б) *пераклад* павінен адлюстроўваць стыль аўтара — *пераклад* павінен адлюстроўваць стыль *перакладчыка*; в) *пераклад* павінен чытацца як тэкст, сучасны эпосе аўтара — *пераклад* павінен чытацца як тэкст, сучасны эпосе *перакладчыка*; г) *перакладчык* можа дадаць нешта ад сябе — *перакладчыку* нельга такога рабіць. І так далей, і да таго падобнае.

Ясна тут адно: калі б у *перакладзе* ішлося пра зьмену словаў аднае мовы на словы іншае, ён наўрад ці меў бы якую-небудзь цікавасьць як для чытачоў, так і для саміх *перакладчыкаў*. *Перакладаецца* заўсёды нешта значна большае за словы, фразы й абзацы — *перакладаецца* сьвет, закадаваны ў адной мове, на ягоны адпаведнік у іншай мове. Дзвюхмоўны слоўнік у гэтай працы — усяго адзін з дапаможнікаў, прытым, мабыць, ня самы важны.

Гісторыя беларускага літаратурнага *перакладу* — гэта ўвадначас і гісторыя інтэлектуальнага змаганьня за захаваньне свайго беларускага сьвету ў сусьвеце нацыянальных культураў. Гэта перш-наперш змаганьне за тое, каб ня жэр беларускага сьвету сьвет расейскі. Каб ня зьнікла назусім беларуская ўражлівасьць да сусьвету, якая знаходзіць сваё выяўленьне ў самабытным беларускім слове. Каб беларусам ня трэ было шукаць адпаведнага беларускага слова праз расейска-беларускі (ці, можа, польска-беларускі альбо ангельска-беларускі) слоўнік.

Печ

Рыгор Барадулін

Печ — бадай ці не галава ўсёй хаце, хіба што покуць можа зь ёй зраўняцца па важнасьці, але покуць — больш ганаровае паняцьце. Нездарма ж гавораць: танцаваць трэба ад *печкі*. Корань слова зразумелы — ад „*плячы*“, „*выплякаць*“. Першаснае прызначэньне *печы* — *выпечы* хлеб, рознае *печыва*. Толькі „гад печаны“ не ад *печы* паходзіць.

У *печы* гатаваліся стравы, *печ* грэла хату, і ад *печы* ішоў цёплы дух. *Печ* з прыходу нечым нагадвала чалавечую галаву: чалесьнік — чало, паднябеньне, як у роце; засланка, як даланёю, засланяла свой рот залатымі зубамі жару. Чарэнь — гэта ужо з чэравам сваяк. У пяколку ў попеле ахоўваліся гарачыя вугалькі, ад якіх курцы прыкурвалі, зь якіх будзілі агонь: падпаліць лучынай лучнік, распаліць на чарэньні ў *печы*.

Печка была зімовым курортам, пра гэта ў „Тарасе на Парнасе“ — Зэўс „грэў на *печы* стары плечы ды нешта ў барадзе шукаў“. Альбо ў народных прыпеўках: „А на *печы* пры лучыне дзеўкі грошы палічылі, налічылі шастака і купілі мужыка. А на *печы* пры лучыне маці грошы палічылі, налічылі кучку і купілі сучку“. Асучасьненая *печ* — гэта грубка, пазьней камін. Клалі *печы печнікі*, сапраўды на *печы* добрыя рэчы. *Печ* ласкава грэе і ўспаміны.

Піва

Аляксандар Лукашук

Халоднае, сьвежае, неразбаўленае, густое, бурштынавае, бочкавае, пеннае — памятаеце рэкламу: *піце піва пеннае!*

Што добра пад *піва*? Сушаны лешчык, салёны абаранак, вараныя ракі, сяброўская гутарка пра ўсё на сьвеце.

Піва прыдатнае для ацэнак: зь ім *піва ня зварыш* — не дагаворышся, не паразумеешся. А вось выправіцца „да Абрама на *піва*“ значыць — да праайцоў, на той сьвет. Хоць на тым сьвеце, паводле наяўных зьвестак, *піва* няма — там амброзія (тым, хто заслужыў). У Бібліі *піва* ня згадваецца ані разу, хоць у Чэхіі можна купіць куваль з тэкстам *піўнога* варыянту малітвы „Ойча наш“.

Піўніцай на пачатку XX стагодзьдзя ў Беларусі называлі адмысловы склеп для захоўваньня *піва*, квасу, малака, гародніны; *піўніцы* былі драўляныя і мураваныя. *Піва* зь *піўніцы*, пэўна, смачнейшае, чымся зь сёньняшняй жалезнай лядоўні.

Бровары — даўняя прыкмета беларускіх мястэчак. Неяк адзін случкі патрыёт хваліўся: раней казалі „*піва* няма, толькі случкае“, а цяпер случкае *піва* — самае смачнае. *Піва* ня ёсьць нацыянальны напой для беларусаў, як для чэхаў ці баварцаў, дзе вараць тысячы гатункаў і выпіваюць сотні літраў за год, наладжваюць *піўныя сьвяты* ды *піўныя пугчы*. Але ў Беларусі апошнім часам *піва* становіцца прадметам нацыянальнай гордасьці: наша *піва* — лепшае за расейскае, смачнейшае за польскае, таньнейшае за літоўскае.

Піва — паказчык таго, што ўсё ў парадку, паціху, як цяпер кажуць — нормалёва.

Хадзем на піва!

Пляцоўка

Анатоль Вярцінскі

Дзіцячая, будаўнічая, стартавая і пасадачная... Меншая сястра *пляца*. Праўда, зь іншым функцыянальным прызначэньнем.

Калі ўзяць *пляцоўку* дзіцячую, то ў адрозьненьне ад *пляца*, які мае чамусьці ўласьцівасьць ператварацца іншым разам з *пляца* Волі, Незалежнасьці ў *пляц* няволі і залежнасьці, быць месцам, дзе дарослыя дзядзькі — яны ж правадыры — праводзяць ваенныя парады ды ладзяць агляды сваіх сілаў на страх унутраным і замежным ворагам, — у адрозьненьне ад гэтага, *дзіцячая пляцоўка* зь яе горкамі, лесвічкамі, карусэлямі зьяўляецца, наадварот, месцам, дзе юныя грамадзяне могуць свабодна гуляць і забаўляцца, ды